

Jim Sciutto

ÎNTOARCEREA MARILOR PUTERI

Rusia, China
și următorul război mondial

CORINT
ISTORIE

Capitolul 2

Linii de demarcație

La summitul NATO, războiul plutește în aer

La summitul NATO din iunie 2022 de la Madrid, prima întâlnire a membrilor Alianței de la declanșarea invaziei Rusiei în Ucraina, amenințarea unui război mult mai extins plutea în aer. În timp ce discutam cu lideri politici, miniștri de externe și responsabili de apărare din mai multe țări membre NATO, am fost impresionat de unitatea din retorica și din acțiunile acelor membri. Împreună, aceștia descriau un pericol clar și iminent pentru Europa, venit din partea unei Rusii revanșarde, iar această amenințare necesita acum apărare, nu doar descurajare, și creșteri concrete și măsurabile în ceea ce privește desfășurarea de trupe și de armamente – mai degrabă decât doar mutarea de unități militare în și din diverse amplasamente – pentru a transmite un mesaj clar Kremlinului. Acele semnale și cuvinte nu aveau efect, astfel că acum venise vremea pentru acțiuni mai ample.

În plus, am simțit și altă schimbare îngrijorătoare. Cu doar patru luni în urmă, chiar și atunci când Statele Unite numărau soldații ruși, tancurile, piesele de artilerie și avioanele aliniate pe frontiera Ucrainei, îndoielile cu privire la intențiile reale ale Rusiei se răspândeau în conducerea NATO, precum și în

cercurile media și politice din SUA. Toți îi vedeau pe militarii ruși, imaginile obținute de sateliți fiind deja publice, dar nu puteau să creadă. Desigur, invazia a avut loc, iar acum se discută deschis despre ceva mult mai important: perspectiva izbucnirii unui război de și mai mare amploare între Rusia și Alianța însăși.

— Este o posibilitate reală izbucnirea unui război în Europa, dincolo de granițele Ucrainei? l-am întrebat pe ministrul de externe finlandez Pekka Haavisto*.

Fără ezitare, ministrul mi-a răspuns limpede:

— Desigur că este o posibilitate, și de aceea este atât de important să susținem Ucraina în acest moment. Pentru că, dacă Ucraina pierde, atunci sfera de interese [a Rusiei – n. a.] poate să se extindă din Ucraina către alte țări.

Reperкусиunile invaziei rusești în Ucraina s-au răspândit din estul Europei ca undele de șoc ale unui atac cu rachetă, lărgind și adâncind liniile de divizare dintre marile puteri atât în Europa, cât și în Asia, consolidând sfere de influență care amin-teau de ultimul Război Rece. Doar că, de data aceasta, erau trei sfere de influență: câte una pentru Occident, Rusia și China.

Luăți o hartă și trasați o linie verticală între Rusia și țările NATO, o linie care pleacă de la Finlanda, în nord, și ajunge până la Turcia, în sud. Apoi, îndreptați-vă atenția spre est și mai trasați altă linie verticală, una care separă Rusia și China de SUA și de aliații săi. Această linie pornește de la Oceanul Arctic, în nord, trece prin Strâmtoarea Bering, coboară printre China și Japonia, Coreea de Nord și Coreea de Sud și China și Taiwan, ajungând până la Marea Chinei de Sud. Aceste două

* Pekka Olavi Haavisto (n. 23 martie 1958) este politician finlandez din Liga Verde (un partid ecologist), care și-a început cariera în 1987, cele mai înalte funcții ocupate fiind cele de ministru al mediului (în perioada 1995–1999), al dezvoltării internaționale (2013–2014) și al afacerilor externe (2019–2023).

linii, o barieră virtuală în formă de V între Est și Vest, sunt noile linii de divizare ale competiției dintre marile puteri. Cele trei mari puteri întăresc și fortifică aceste noi linii, desfășurând mai multe forțe militare și mai multe sisteme de arme, în același timp testând limitele și reacțiile fiecărei părți cu incursiuni tot mai apropiate de – și uneori chiar peste – aceste linii.

Ca urmare, aceste frontiere sunt marcate de multiple puncte fierbinți de-a lungul lor, de la cele mai imediate amenințări, cele din Ucraina și Taiwan, până la aspirațiile Rusiei în statele baltice, revendicările teritoriale ale Chinei în Marea Chinei de Sud, amenințările cu rachete ale Coreei de Nord pentru Coreea de Sud și bazele americane din Asia, Marea Chinei de Est (acolo unde China și Rusia desfășoară tot mai multe exerciții militare comune), coasta Alaskăi (unde Rusia testează frecvent apărarea Statelor Unite și unde China a trimis balonul său de spionaj) și Arctica, unde toate marile puteri se luptă acum pentru controlul acelei zone.

*

Invazia Rusiei în Ucraina a fost cea care a consolidat și lărgit cel mai mult linia de divizare din Europa – practic, o nouă Cortină de Fier. Putin se aștepta la un răspuns slab și divizat al Occidentului la invazia sa, iar mulți din Occident aveau exact aceleași așteptări. Dacă Europa putea trăi cu invazia rusă a Crimeei și a estului Ucrainei din 2014 – inclusiv cu invazia parțială a Georgiei în 2008 – și dacă Statele Unite își demonstraseră oboseala față de implicările externe prin retragerea recentă din Afganistan, nu cumva SUA și aliații săi aveau să se împace și cu o invazie rusă la scară largă a Ucrainei? Într-o lungă listă de previziuni greșite legate de război, așteptările unei reacții reținute din partea Occidentului s-au dovedit a fi total greșite.

Dimpotrivă, Occidentul s-a unit pentru a susține Ucraina pe plan militar și pentru a pedepsi Rusia pe plan economic. Aliații au trimis asistență militară Ucrainei, care a avut un impact imediat pe câmpul de luptă. Mai întâi, NATO a ajutat-o cu sisteme de armament foarte mobile, care au avut drept efect anularea planurilor Rusiei de executare a unui „blitzkrieg” în cazul fazei de început a invaziei, iar mai târziu, pe măsură ce bătălia s-a transformat pentru Ucraina într-o luptă îndelungată de a recuceri teritoriile ocupate de Rusia, cu o serie de sisteme de arme tot mai puternice, de la sisteme HIMARS la rachetele de croazieră Storm Shadow*, tancuri Leopard, vehicule de luptă Bradley** și, în cele din urmă, chiar la avioane de vânătoare F-16***. Fiecare dintre acestea a fost considerat revoluționar până n-a mai fost, iar fiecare a ajutat forțele ucrainene să recupereze treptat părți din țara lor de la forțele de ocupație ruse.

În spațiul economic, Statele Unite și Europa s-au mobilizat pentru a încheia practic comerțul Rusiei cu Occidentul, pentru a restricționa accesul Rusiei la sistemele financiare și

* Denumirea unei rachete de croazieră franco-britanice cu rază lungă de acțiune (maximum 550 de kilometri) și vizibilitate redusă, cu lansare din aer, dezvoltată începând cu 1994 de corporațiile Matra și British Aerospace și fabricată în prezent de concernul MBDA. Cunoscută în Franța sub acronimul SCALP-EG („Système de Croisière Autonome à Longue Portée – Emploi Général”, „Sistem autonom de croazieră cu rază lungă de acțiune – destinație generală”), racheta a fost introdusă în serviciu începând cu 2003, fiind utilizată de 11 țări.

** Vehicul de luptă blindat pe șenile de producție americană, conceput atât pentru a transporta infanteriști sau cercetași, cât și pentru a asigura foc de acoperire antipersonal și antiblindaj, variantele sale incluzând M2 Bradley (vehicul de luptă pentru infanterie) și M3 Bradley (vehicul de recunoaștere).

*** F-16 Fighting Falcon este un avion de vânătoare supersonic monomotor multirol american, construit în peste 4 600 de exemplare începând cu 1976 și operat de 30 de țări (inclusiv țara noastră și Ucraina).

bancare globale și pentru a încheia dependența Europei de energia rusă. Chiar și China, cu care Rusia are un parteneriat „fără limite”, a ezitat să trimită asistență militară letală semnificativă, așa cum sperase Rusia, lăsând forțele ruse să depindă de ajutorul Coreei de Nord și al Iranului.

Cel mai semnificativ dintre toate, NATO a descoperit o nouă unitate și o nouă misiune. După o criză de identitate care a durat mai mulți ani, pe timpul căreia a oscilat între luptele împotriva terorismului și a traficului de droguri, misiuni de ajutor și menținerea păcii, Alianța s-a reorientat spre misiunea sa originală: apărarea Europei împotriva Rusiei și, acum, a unui al doilea adversar strategic, în persoana Chinei. Spre binele sau răul lumii, cea mai mare și mai veche alianță militară era din nou în acțiune și dornică să se dezvolte.

*

La summitul de la Madrid, membrii NATO – pe care președintele rus îi descrisese din ce în ce mai mult drept o amenințare directă pentru Rusia – au decis, în mod unanim, așa cum cereau termenii Alianței, să admită atât Finlanda, cât și Suedia.

„Aderarea Finlandei și Suediei le va oferi mai multă siguranță, NATO va deveni mai puternică, iar zonei euroatlantice îi va crește nivelul de securitate. Protecția Finlandei și Suediei este de importanță directă pentru Alianță, inclusiv pe parcursul procesului de aderare”, era stipulat într-o declarație comună a membrilor NATO.

Decizia de a include Finlanda și Suedia în cadrul NATO a pus punct mai multor decenii de neutralitate deliberată pentru Helsinki și Stockholm, poziție pe care o menținuseră de generații ca pe o chestiune atât de independență, cât și de

securitate națională. Admiterea celor două țări avea să dubleze lungimea frontierei dintre Rusia și Alianță, impunând fiecărei țări să-și extindă angajamentele și desfășurările de ordin militar. Din punct de vedere economic, Finlanda și Suedia practic s-au decuplat de Rusia, Finlanda plătind cel mai mare preț având în vedere politica sa – ce-și are originea în Al Doilea Război Mondial – de aprofundare a interdependenței economice dintre cele două țări. Acestea sunt decizii strategice, nu tactice, care necesită schimbări de lungă durată în mentalul Alianței.

La Madrid, aliații NATO păreau să fi depășit diviziunile politice interne și cele din cadrul alianței însăși, inclusiv opoziția față de aderarea Suediei exprimată în mod public de către statul membru Turcia.

— Per ansamblu, [vedem] un sprijin foarte larg din partea altor membri ai NATO, mi-a spus ministrul de externe finlandez Haavisto la Madrid, observând că întărirea și extinderea Alianței a eliminat diviziunile nu doar în Europa, ci și în cadrul partidelor politice din Statele Unite. Poți vedea că Senatul [SUA] insistă foarte mult pe acest subiect. Este una dintre chestiunile bipartizane din Statele Unite și din multe alte țări.

În decursul câtorva săptămâni, Putin efectiv a eliminat fisurile din cadrul Alianței. Înainte de invazie, dezacordurile cu privire la seriozitatea amenințării ruse și la modul cel mai bun de a i se răspunde s-au revărsat de mai multe ori în dezbaterile desfășurate în public. Atât Finlanda, cât și Suedia cultivaseră o cale de mijloc în relațiile cu Rusia, socotind că securitatea lor considera drept imperativ necesară evitarea unei confruntări deschise cu Moscova, chiar dacă Putin devenea tot mai agresiv în cuvinte și în fapte. În ciuda acelei politici, liderii finlandezi mi-au declarat că invazia rusă a Ucrainei a zguduit din temelii țara lor, ca niciodată până atunci.

Și în timpul summitului NATO de la Vilnius, Lituania, din iulie 2023, s-au făcut progrese în direcția finalizării expansiunii începute la Madrid cu un an înainte, Turcia făcând un pas către revocarea opoziției sale față de aderarea Suediei la Alianță. În mai puțin de doi ani de la invazia Rusiei în Ucraina, membrii NATO păreau pregătiți să crească numeric prin includerea altor două țări, ajungând la un total de 32, inclusiv 14 țări care fuseseră anterior parte din fosta URSS și din Pactul de la Varșovia.

Expansiunea NATO a avut un impact militar semnificativ. De una singură, având una dintre cele mai mari și mai bine instruite forțe armate din Europa, Finlanda a extins considerabil capacitățile militare ale Alianței, forțele finlandeze având parte de un respect profund din partea comandanților din NATO pe care i-am întâlnit.

— [Finlanda] aduce în Alianță o forță armată foarte bine instruită și de înaltă calitate în ceea ce privește forțele aeriene, marina și armata, mi-a spus contraamiralul Thorsten Marx, comandantul Forței Întrunite cu Nivel de Reacție Foarte Ridicat* (VJTF) a NATO din Marea Baltică. Finlandezii sunt o societate cu un grad înalt de reziliență.

Granița estică a Finlandei este lungă – aproximativ 1 300 de kilometri –, astfel că Finlanda are cea mai lungă graniță cu Rusia dintre toate cele 27 de state membre ale Uniunii Europene²⁷. Geografia schimbată a liniei de separație dintre Rusia și NATO impune o schimbare strategică din partea ambelor părți.

— O astfel de graniță lungă poate reprezenta o amenințare pentru Finlanda, dar, în același timp, necesită un efort important și din partea Rusiei, pentru a proteja granița de partea lor,

* În original, „*Very High Readiness Joint Task Force*”. În continuare, vom utiliza acronimul „VJTF”, împământenit în lumea militară și în literatura de specialitate.

a continuat contraamiralul Marx. Asta înseamnă că, în cazul în care ei se simt cu adevărat amenințați de NATO și consideră că este necesar a se apăra, efortul pe care-l implică luarea de măsuri specifice crește acum considerabil. Din punct de vedere politico-militar, finlandezii îi forțează pe ruși să se adapteze și să-și regândească strategia.

Dărămate acum trei decenii, gardurile de la frontieră, la propriu, încep a fi ridicate din nou. Mulți ani, singurele garduri care marcau granița Finlandei cu Rusia erau niște bariere din lemn destinate să oprească animalele domestice să treacă dintr-o parte în alta, dar la începutul anului 2022, Finlanda a început construcția unui gard mai înalt, de trei metri, în vârful căruia a fost amplasată sârmă ghimpată. În curând, lucrările s-au extins pe o lungime de aproximativ 260 de kilometri. La acea vreme, Finlanda experimenta o invazie rusească de un cu totul alt tip: bărbați de vârstă militară care fugeau de recrutare după mobilizarea parțială declanșată de Putin pentru a compensa pierderile tot mai mari din Ucraina²⁸, dar proiectul făcea parte dintr-un efort mai larg de întărire a securității pe toată lungimea graniței.

O frontieră mai lungă între marile puteri, cu desfășurări mai mari de trupe și de tehnică militară și cu apărare întărită (practic, un nou „Zid al Berlinului”), se întindea acum pe sute de kilometri prin Europa, iar asemenea unor prădători rivali, forțele NATO și cele rusești intrau tot mai des în contact de-a lungul acestei frontiere, apărând noi pericole de confruntare și de escaladare.

— Pentru noi, sprijinul pentru aderarea la NATO a început la 24 februarie, atunci când am văzut că arhitectura de securitate a Europei a fost spulberată, mi-a spus ministrul de externe Haavisto. În felul în care se prezintă acum, această arhitectură

de securitate nu poate preveni izbucnirea unui război în Europa. Tot ce exista înainte a dispărut într-o singură zi.

„Război în Europa” – din nou, liderii Europei vorbeau deschis despre perspectiva izbucnirii unui război mult mai extins. Din nou, aliații din NATO erau uniți împotriva Rusiei, așa cum nu mai fuseseră din 1991, de la prăbușirea Uniunii Sovietice.

Luând China în vizor

La Madrid, NATO a clarificat că nu își mai limitează atenția doar asupra fostului său adversar. În documentul său actualizat despre „conceptul strategic” al NATO, care definește principalele amenințări la adresa Alianței, membrii au identificat pentru prima dată China drept o provocare directă la adresa securității sale.

„Ambițiile declarate ale Republicii Populare Chineze și politicile sale coercitive pun în pericol interesele, securitatea și valorile noastre. Republica Populară Chineză utilizează o gamă largă de instrumente politice, economice și militare pentru a-și extinde amprenta globală și a-și proiecta puterea, rămânând în același timp opacă în privința strategiei, intențiilor și consolidării militare ale sale”, se arată în acel document²⁹.

NATO a identificat obiectivul general al Chinei ca fiind răsturnarea ordinii mondiale pe toate fronturile, afirmând: „[China] se străduiește să submineze ordinea internațională bazată pe reguli, inclusiv în domeniile spațial, cibernetic și maritim.” Mai mult, a subliniat faptul că Beijingul și Moscova împărtășeau aceeași ambiție: „Parteneriatul strategic din ce în ce mai profund dintre Republica Populară Chineză și Federația Rusă, precum și încercările lor, reciproc sprijinite, de a submina ordinea internațională bazată pe reguli sunt contrare valorilor și intereselor noastre.”³⁰

O alianță formată la începutul Războiului Rece pentru a apăra Europa împotriva unei singure mari puteri rivale de pe continentul european își extinsese acum misiunea pentru a se apăra împotriva a două mari puteri, acoperind practic întregul glob.

*

La Vilnius, dincolo de extinderea sa în Europa, NATO și-a reafirmat interesul spre Orient, afirmând: „Lucrăm împreună într-un mod responsabil, ca o alianță, pentru a răspunde provocărilor sistemice pe care Republica Populară Chineză le aduce la adresa securității euroatlantice și pentru a asigura capacitatea durabilă a NATO de a garanta apărarea și securitatea Aliților.”³¹

În conversațiile noastre, Jens Stoltenberg, secretarul general al NATO, mi-a clarificat faptul că NATO are în vizor două mari puteri rivale:

— Vedeți dumneavoastră, Europa, la fel ca Statele Unite, consideră China drept o amenințare globală, așa că vor răspunde împreună, din postura de alianță, la o amenințare pe care o consideră potențial existențială.

China drept „amenințare globală” și amenințarea drept „existențială” – acestea sunt noile calcule ale celei mai mari alianțe militare din lume.

— NATO este o alianță regională, alcătuită din America de Nord și Europa, mi-a explicat secretarul general al NATO, și va rămâne o alianță regională alcătuită din America de Nord și Europa, dar, în același timp, această regiune se confruntă cu amenințări și provocări de nivel global. Consolidarea militară a Chinei, precum și relația tot mai strânsă dintre China și Rusia, ne obligă să luăm acest lucru în serios din postura de

alianță dintre America de Nord și Europa. În plus, trebuie să procedăm așa și pentru că China se apropie de noi. O vedem în Arctica, o vedem în Africa, o vedem în spațiul cibernetic. Vedem China încercând să controleze elemente ale infrastructurii de importanță critică și ne așteptăm ca China să dispună de 1 500 de focoașe nucleare instalate pe rachete care pot ajunge în întreaga Europă și în America de Nord până la nivelul anului 2035.

Pentru a demonstra interesul tot mai crescut al NATO față de Orient, națiuni cu capitale aflate la mii de kilometri distanță de Vilnius au venit pentru a discuta despre amenințările și interesele comune, precum și despre cooperarea ulterioară.

— Partenerii noștri din Pacific au participat la summitul NATO, adică lideri, șefi de stat și de guvern din Australia și Noua Zeelandă, Japonia și Coreea de Sud. Astfel, chiar dacă NATO nu va include membri din Asia, membri care să fie acoperiți de Articolul 5 al Cartei NATO, se impune să conclucram cu parteneri din Asia, deoarece trebuie să abordăm provocările care provin din acel colț al lumii, a conchis Stoltenberg.

„Parteneriatul fără limite” dintre Xi și Putin

În timp ce Statele Unite și aliații săi consolidau și extindeau Alianța Nord-Atlantică și creau alte alianțe noi, China și Rusia își întăreau propria alianță. Această alianță era bazată pe viziunea lor comună conform căreia alianțele occidentale reprezintă o amenințare la adresa intereselor lor și pe convingerea că ordinea mondială existentă și „sistemul internațional bazat pe reguli”^{*} fuseseră create de Occident și de aliații săi doar în interesul lor.

* În eng., în original, „rules-based international system”.

China și Rusia, la fel ca liderii lor, Xi Jinping și Vladimir Putin, sunt două națiuni foarte diferite. Sunt separate de limbi, culturi, istorii și continente diferite. PIB-ul Chinei este de șase până la zece ori mai mare decât cel al Rusiei, în timp ce Rusia, cu cele aproximativ 6 000 de focoase nucleare, are de aproximativ 20 de ori mai multe arme nucleare decât China. Liderii chinezi și cei ruși sunt și ei diferiți în ceea ce privește mediul din care provin. Xi este membru al clasei superioare a Partidului Comunist Chinez, fiul uneia dintre figurile care s-au aflat în fruntea Marșului celui Lung* din perioada de fondare a partidului, în timp ce Putin a fost ofițer de nivel mediu al KGB-ului, înainte de a fi rapid ridicat la putere sub conducerea președintelui Boris Elțin.

Cu toate acestea, Xi și Putin sunt remarcabil de asemănători în ambițiile și în viziunea lor asupra lumii. Amândoi se consideră personalități istorice care au misiunea de a corecta nedreptățile istorice impuse țărilor și popoarelor lor de către Occident. Pentru Putin, aceasta înseamnă corectarea colapsului Uniunii Sovietice, pe care el a descris-o – printr-o declarație celebră – drept „cea mai mare catastrofă geopolitică a secolului”. Nedreptatea istorică pe care Xi este destinat să o corecteze este mai veche, mai precis ceea ce el și mulți chinezi consideră a fi subjugarea Chinei de către Occident, situație ce datează încă din timpul Războaielor Opiului, de la începutul secolului al XIX-lea, la care s-a ajuns printr-o serie de tratate și de

* Marșul cel Lung a fost o retragere militară masivă a Armatei Comuniste Chineze și a Partidului Comunist Chinez, mișcare strategică înfăptuită pentru a evita anihilarea totală în lupta cu forțele Kuomintangului în timpul Războiului Civil Chinez, retragere care a avut loc între octombrie 1934 și octombrie 1935 și în timpul căreia au fost parcurși aproximativ 10 000 de kilometri.

conflicte nedrepte care au dus la cedarea de teritorii sub presiune (vezi Hong Kong și Taiwan).

— Uitați-vă la firea acestor oameni, la ceea ce cred ei și la ceea ce ei consideră că trebuie să realizeze pentru a avea succes, mi-a spus Matthew Pottinger, adjunctul consilierului național pe probleme de securitate al lui Trump. Aceștia sunt niște oameni duri.

Interpretarea lor comună a lumii actuale este influențată de o viziune la fel de comună asupra trecutului recent. Și Putin, și Xi consideră prăbușirea URSS drept o lecție plină de avertismente. De fapt, oficialii chinezi de rang înalt studiază evenimentele din 1991 pentru a face tot ce este posibil pentru a preveni ca Partidul Comunist Chinez să aibă o soartă similară.

Până unde ar fi dispus Xi să meargă, până unde ar fi dispusă China să meargă? Până la capăt, până la confruntarea cu SUA și până la încheierea dominației americane în Asia și poate chiar și dincolo de asta. „Beijingul accelerează dezvoltarea unor capacități-cheie de care Armata Populară de Eliberare (PLA) consideră că are nevoie pentru a înfrunța Statele Unite în cadrul unui conflict de amploare și de lungă durată”, a conchis comunitatea de informații americană.

În raportul *Annual Threat Assessment of the US Intelligence Community* [„Evaluarea Anuală a Amenințărilor a Comunității de Informații a SUA” – n. tr.], document publicat în 2023, ambițiile liderului chinez au fost exprimate în termeni foarte clari: „Partidul Comunist Chinez va continua eforturile de a realiza viziunea președintelui Xi Jinping, de a face din China cea mai importantă putere din Asia de Est și o putere majoră pe scena mondială.”³²

Aceeași evaluare a descris ambițiile Rusiei în termeni similari: „Războiul de agresiune neprovocat declanșat de Rusia

împotriva Ucrainei este un eveniment tectonic care remodelează relațiile Rusiei cu Occidentul și cu China, și este mai extins prin modalități aflate în plină desfășurare și care rămân extrem de incerte. Escaladarea conflictului într-o confruntare militară între Rusia și Occident reprezintă cel mai mare risc, cu care lumea nu s-a mai întâlnit de mai multe decenii.”³³

Summitul dintre Putin și Xi

La sfârșitul lunii martie a anului 2023, Putin și Xi și-au sărbătorit parteneriatul pe scena internațională printr-o vizită de stat de trei zile pe care liderul chinez a efectuat-o la Moscova. „Drag prieten, bun-venit în Rusia!” i-a urat Putin lui Xi la sosirea pe teritoriul rusesc.

La două săptămâni după ce Xi organizase un simulacru în Congresul Național al Poporului pentru a-și extinde președinția în al treilea mandat fără precedent (și, până atunci, complet neconstituțional), Xi a menționat alegerile viitoare din Rusia, care și ele se aflau la mare distanță de definiția normală a unui sistem democratic. Xi i-a spus lui Putin: „Aveți alegeri anul viitor și sunt sigur că poporul rus vă va susține.” La rândul său, Putin l-a lăudat pe Xi pentru actul său de conducere, apreciindu-l pentru propulsarea Chinei într-un „salt colosal înainte”³⁴.

Momentul ales pentru vizită a fost notabil și plin de semnificații. Președintele chinez stătea alături de Putin – la propriu și la figurat – la doar câteva zile după ce Curtea Penală Internațională îi acuzase pe liderul rus și pe Maria Lvova-Belova*, comisarul

* Maria Alekseiivna Lvova-Belova (n. 25 octombrie 1984) este politiciană rusă care ocupă funcția de comisar prezidențial pentru drepturile copilului din 27 octombrie 2021, când a fost numită în funcție de președintele

pentru drepturile copiilor din cadrul președinției Rusiei, de crime de război, pentru deportarea copiilor din Ucraina în Rusia, și la mai mult de un an de la cea mai catastrofală decizie din timpul președinției lui Putin: invazia Ucrainei. China încă nu înarmase Rusia pentru continuarea războiului, dar probabil că un summit în capitala Rusiei avea o semnificație la fel de mare. Situația din Ucraina se transformase într-un război prin intermediari între Statele Unite și Rusia, iar acum China era mai ferm decât oricând de partea Rusiei. De la Războiul din Coreea încoace, atunci când Stalin și Mao se aflau la putere, niciodată nu mai fuseseră Rusia și China într-o astfel de unitate publică, fiind implicate într-un război cu Occidentul.

Într-un contrast diplomatic foarte vizibil, prim-ministrul japonez Fumio Kishida* a efectuat o vizită-surpriză la Kiev exact în momentul în care Xi și Putin se întâlneau la Moscova. Liderul japonez a anunțat că țara lui va pune la dispoziție Ucrainei 30 de milioane de dolari prin fondurile fiduciare ale NATO pentru a ajuta statul ucrainean să achiziționeze echipamente non-letale. Într-o conferință de presă comună cu președintele ucrainean Zelenski, premierul Fumio a promis că „Japonia va continua să ofere sprijin neîntrerupt” și că „țara va rămâne alături de Ucraina până când pacea va reveni pe pământul său frumos”, după cum a anunțat NHK, postul național de televiziune

rus Vladimir Putin. La 17 martie 2023, în cadrul unei anchete aflate în desfășurare, Curtea Penală Internațională a emis mandate de arestare pe numele lui Putin și al Mariei Lvova-Belova, acuzațiile referindu-se la rolul pe care l-au avut în deportarea ilegală a copiilor ucraineni în Rusia de la începutul invaziei ruse a Ucrainei.

* Fumio Kishida (n. 29 iulie 1957) este politician de carieră japonez care a ocupat funcția de prim-ministru al Japoniei în perioada 4 octombrie 2021–1 octombrie 2024, fiind membru al Camerei Reprezentanților din Dieta Națională începând cu anul 1993.

japonez. Liderii tuturor principalilor aliați din NATO, inclusiv președintele Statelor Unite, vizitaseră deja Kievul pentru a arăta sprijinul pentru Ucraina și pentru președintele Zelenski, dar iată-l pe liderul unei națiuni asiatice – cu capitala aflată la mai mult de 8 000 de kilometri distanță de Ucraina – demonstrând că, așa cum China își unise soarta de cea a Rusiei pe frontul ucrainean, Japonia era acum ferm alături de Statele Unite și de Occident de partea Ucrainei.

În mod oficial, agenda summitului dintre Xi și Putin s-a concentrat pe cooperarea economică și pe comerț. Acestea crescuseră cu aproape o treime, ajungând la 189 de miliarde de dolari față de anul precedent, pe măsură ce exporturile de energie ale Rusiei către China explodaseră (în timp ce se prăbușiseră cele către Europa)³⁵. Cele două părți au semnat o declarație comună privind cooperarea economică, pe care Putin a spus că o va ajuta să propulseze comerțul peste suma de 200 de miliarde de dolari în anul următor³⁶. În plus, purtătorul de cuvânt al lui Putin a declarat că vizita va include și discuții despre o rezolvare a războiului din Ucraina. În săptămânile de dinainte de vizita din Rusia, China propusese contururile unui plan de pace propriu, deși oficialii ucraineni și cei occidentali aveau îndoieli cu privire la credibilitatea Chinei ca mediator.

Declarându-și la unison o perspectivă comună asupra lumii, cei doi lideri de stat au publicat articole simultane în ajunul vizitei, Putin în publicația de stat chineză *Rénmín Ribào* [„Ziarul poporului” – n. tr.], iar Xi în ziarul controlat de guvernul rus *Rossiiskaia Gazeta*³⁷. Președinții au descris relația lor în termeni laudativi și istorici.

„Cele două părți implementează conceptul de prietenie transmis din generație în generație, iar această prietenie tradițională crește zi de zi”, a scris președintele Xi³⁸. „Relațiile dintre Rusia

și China au ajuns la cel mai înalt nivel din istoria lor”, a scris președintele Putin, „și devin mai puternice, depășind alianțele politico-militare din perioada Războiului Rece în ceea ce privește calitatea lor, fără ca vreunul să comande în mod constant și fără ca altul să se afle în postura de executant peren, fără limitări sau tabuuri. Am atins un nivel fără precedent de încredere în dialogul nostru politic, iar cooperarea noastră strategică a devenit cu adevărat cuprinzătoare și se află la un pas de o nouă eră.”³⁹

Cei doi lideri au afirmat că această „nouă eră” este marcată de o nouă și tot mai mare amenințare (Statele Unite și „Vestul colectiv^{*}”), precum și de o necesitate tot mai pregnantă de a construi o nouă ordine globală.

„Spre deosebire de unele țări, care revendică hegemonia și aduc discordie în armonia globală, Rusia și China construiesc punți de cooperare atât literal, cât și figurativ”, a scris Putin, făcând referire la noua punte feroviară între cele două țări, peste fluviul Amur, în estul Rusiei.

La rândul său, Xi a scris: „Nu există un model universal de guvernare și nu există o ordine mondială în care cuvântul decisiv să aparțină unei singure țări. Solidaritatea globală și pacea fără diviziuni și fără turbulențe sunt în interesul comun al întregii umanități.”⁴⁰

Cei doi șefi de stat au subliniat că obiectivul lor comun este refacerea ordinii globale, Putin scriind: „Țările noastre, împreună cu actori cu viziuni similare, au susținut constant formarea unei lumi multipolare mai juste, bazate pe dreptul

* În eng., în original, „Collective West”, termen care de obicei se referă la un grup de țări – în principal din Europa și din America de Nord – care împărtășesc sisteme politice și valori comune, precum și interese economice convergente, adesea percepute ca fiind aliate pe scena internațională.

internațional, mai degrabă decât pe anumite «reguli» care servesc nevoilor «miliardului de aur»⁴¹ (miliardul de aur este o teorie a conspirației care susține că lumea este condusă de o elită bogată care servește interesele celor mai bogați un miliard de oameni de pe planetă).

Chiar și în timp ce invazia rusă ajunsese în luna a douăsprezecea, președintele rus afirma că acest nou sistem „nu este îndreptat împotriva unor țări terțe”. Aceasta era o caracterizare ridicolă, deoarece coincidea cu una dintre cele mai sângeroase faze ale războiului declanșat de Rusia în Ucraina. În acel moment, în timp ce Putin îl sărbătorea pe Xi la Kremlin, forțele ruse se aflau angajate de câteva săptămâni în mijlocul unei bătălii devastatoare pentru orașul ucrainean Bahmut [în prezent, redenumit de ruși Artemovsk după cucerire – n. tr.] din estul Ucrainei. Ministerul Apărării din Marea Britanie a estimat că aproximativ 30 000 de soldați ruși fuseseră uciși sau răniți pe acel câmp de luptă. Când am citit declarațiile celor doi președinți, m-am întrebat dacă vreunul dintre acei militari ruși – mulți dintre ei foști infractori recrutați de aliatul lui Putin, Evgheni Prigojin*, pentru Grupul Wagner** – au auzit cuvintele lui Putin. Oare le vor auzi vreodată?

* Evgheni Viktorovici Prigojin (1 iunie 1961–23 august 2023) a fost fondatorul companiei militare private Grupul Wagner și un apropiat al președintelui Vladimir Putin până la declanșarea unei rebeliuni a luptătorilor în iunie 2023. Proprietar al unei rețele de companii influente (ale căror operațiuni erau legate de Ministerul Apărării din Rusia și de persoane de la nivel înalt), Prigojin a intrat în conflict cu generalul Serghei Șoigu, ministrul apărării, din cauza cooperării deficitare dintre Grupul Wagner și forțele ruse pe frontul din Ucraina, ulterior decedând în prăbușirea avionului Embraer Legacy 600 (care a ucis toate cele 10 persoane aflate la bord).

** „Gruppa Wagnera” (rus.) este o companie militară privată finanțată de statul rus și controlată până în 2023 de Evgheni Prigojin, iar după moartea

Pe scurt, articolul lui Putin a fost o declarație referitoare la misiunea avută, aceea de a lupta pentru crearea unei noi ordini mondiale, bazate pe convingerea lui că Statele Unite sunt unicul agresor. „Putem simți cum peisajul geopolitic din lumea exterioară se schimbă dramatic”, a scris președintele Rusiei. „Ținând cu dinții, mai încăpățânat ca niciodată, de dogmele sale învechite și insistând pe o dominație aflată în descompunere, «Vestul colectiv» se joacă, pur și simplu, cu soarta unor state și popoare întregi. Politica SUA de a descuraja simultan Rusia și China, precum și pe toți cei care nu se supun dictatului american, devine tot mai feroce și mai agresivă. Arhitectura internațională de securitate și de cooperare este demolată, iar Rusia a fost etichetată drept o «amenințare iminentă», în timp ce China este un «competitor strategic».”⁴²

Prin aceste cuvinte, președintele rus stabilea un teren comun și o temă de victimizare similară cu poporul chinez. Procedând astfel, susținea faptul că China se confruntă cu o amenințare din partea Statelor Unite și a aliaților săi în Asia, la fel cum Rusia este amenințată de aliații din NATO.

„Este clar ca lumina zilei că NATO tinde spre o acoperire globală a activităților sale și încearcă să pătrundă în zona Asia-Pacific”, a scris Putin în acel articol. „Este evident că există forțe care lucrează persistent pentru a diviza spațiul eurasiatic comun într-o rețea de «cluburi exclusiviste» și de blocuri militare care ar servi la limitarea dezvoltării țărilor noastre și la dăunarea intereselor lor. Acest lucru nu va funcționa.”⁴³

fondatorului, de fiul acestuia, Pavel Prigojin. Luptătorii Grupului Wagner au fost puternic implicați în conflictul din Ucraina, dar și în zone din Africa (Mali, Sudan, Libia ș.a.), organizația fiind declarată grupare teroristă de Marea Britanie, Franța, Ucraina, Estonia, Lituania și Adunarea Parlamentară a OSCE. Pentru mai multe informații, de consultat volumul *Memoriile unui mercenar din Grupul Wagner* de Marat Gabidullin, Editura Corint, 2022.

**Noua carte a lui Jim Scitutto, prezentator și analist-șef
în probleme de securitate națională al postului CNN,
identifică o nouă ordine globală, marcată de incertitudine
și de lupta pentru acapararea puterii la nivel mondial.**

Căderea Zidului Berlinului în 1989 a reprezentat ceea ce Francis Fukuyama a numit „sfârșitul istoriei”. După mai bine de trei decenii, Jim Scitutto afirma la o emisiune a postului CNN, cândva la începutul războiului din Ucraina, că trăim într-un „moment 1939”. Istoria nu s-a sfârșit, iar ordinea globală, așa cum ne era cunoscută înainte, a dispărut. Națiunile puternice sunt hotărâte să-și afirme dominația pe scena mondială și, pe măsură ce eforturile lor pentru acapararea puterii escaladează, o nouă ordine va afecta mapamondul. Invazia Rusiei în Ucraina face parte din această reșezare, iar lupta pentru putere are impact asupra fiecărui colț al lumii noastre – de la Helsinki la Beijing și din Australia la Polul Nord. Aceasta este o bătălie pe multiple fronturi: în zona arctică, pe oceane și în spațiul aerian, pe insule artificiale și pe hărți redesenate, precum și în universul tehnologiei și în spațiul cibernetic.

Întoarcerea marilor puteri înfățișează realitățile noii ere, cu guvernele rus și chinez din ce în ce mai dornice de expansiune și cu o cursă a înarmării nucleare ajunsă într-un punct critic, punând totodată întrebarea esențială: poate fi preîntâmpinat un nou război mondial?

Carte recomandată de

Historia

Parteneri media:

